

How Much is Too Much? Overcharging in Jewish Law

Rabbi Jonathan Ziring: jziring@torontotorah.com

1. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נ עמוד ב

אמר רבא, הלכתא: פחות משתות - נקנה מקח, יותר על שתות - ביטול מקח. שתות - קנה ומחזיר אונאה...
Rava said "The Law is: Less than 1/6, the sale was valid; more than 1/6, the sale is nullified; 1/6, the sale is valid, but you must return the overcharge.

2. רא"ש מסכת בבא מציעא פרק ד סימן כ (מובא גם בטור חו"מ רכז' ושו"ע שם סעיף ו)

ויראה דבכל שאר דברים אפי' פחות משתות אסור לאנות את חברו אם יש בו שוה פרוטה כיון שידוע שאין מקחו שוה כל כך. דרחמנא אמר אל תונו בכל דבר שיש בו שיווי ממון הזהירה תורה שלא יאנה את חברו אלא שאמרו חכמים דעד שתות הוי מחילה לפי שכך דרך מקח וממכר לפי שהלוקח והמוכר אינם יכולין לכיון דמי המקח בצמצום. ודרך העולם למחול טעותם עד שתות... אבל אם המוכר בקי בערך מחבירו והלוקח אין בקי כל כך או אם הלוקח תגר ובקי בערך מקחו יותר מן המוכר אל יאנו זה את זה אם לא שיפרש... או שהוא דחוק למעות הלכך עד שתות הוי בכלל דמי מקח ואין כאן שם אונאה כלל וצ"ע. וירא שמים יצא ידי כולם:

And it seems that with all things, even with less than 1/6 it is forbidden to overcharge his friend, even a small amount [lit. a *perutah* coin], since he knows that the object is not worth that, as the Torah says "do not overcharge" – with everything that is worth money, the Torah warned not to overcharge your friend. However, the sages says that until 1/6, he will forgive it, as this is how transactions work, because the buyer and seller cannot specify the precise value. Thus, the way of the world is to forgive mistakes until 1/6... However, if the seller is an expert in the value, and the buyer is not, or the buyer is a merchant and is an expert in the value of the object more than the seller, they cannot overcharge unless they specify... Or is in that [the seller] needs the money, so until 1/6, it is the money of the sale, and there is not overcharge. This requires investigation and one who fears God should fulfill all the positions.

3. טור חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רכז

היתה האונאה יותר על שתות כל שהוא כגון שמכר שוה ששים בשבעים ופרוטה או בחמשים פחות פרוטה אין כאן חזרה אלא אם המתאנה תובע אונאתו יכול המאנה לומר לא אחזיר לך אלא יתבטל המקח ויעמוד כל אחד בשלו: אבל אם המתאנה חפץ במקחו ואינו שואל אונאתו אין המאנה יכול לבטלו כ"כ רב אלפס והרמב"ם אבל ה"ר יונה כתב אפילו אם אין המתאנה תובע אונאתו יכול המאנה לבטלו שכל זמן שהמתאנה יכול לחזור המאנה יכול ג"כ לחזור דכיון שהאונאה יותר על שתות אין המקח ראוי להתקיים והוי כמו נושא ונותן בדברים בלא משיכה...

If the overcharge was more than 1/6 by even a bit, such as if he sold the object worth 60 for 70+ or 50-, the sale does not revert unless the one who was overcharged claims the money. Then the one who overcharged can say "I won't return it; rather the sale will be nullified and each shall take his own." If the overcharged wants the sale to remain, and does not ask for the money back, the overcharged cannot nullify it (Rif, Rambam). However, R. Yonah writes that even if the overcharged does not claim the money, the overcharged can nullify it, for as long as the overcharged can renege, so can the overcharger. This is because when the overcharge is more than 1/6, the sale is not worthy of remaining, so it is like doing a business deal with [performing an act of acquisition.]

4. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צ עמוד ב

תנו רבנן: אוצרי פירות, ומלוי ברבית, ומקטיני איפה, ומפקיעי שערים - עליהן הכתוב אומר: לאמר מתי יעבור החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה, וכתוב: נשבע ה' בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם.

Our Rabbis taught: Those who hoard fruit, lend money on usury, reduce the measures and raise prices, about them Scripture says: 'When will the new moon be gone, that we may sell grain? And the Sabbath, that we may set forth corn? Making the ephah small, and the shekel great, and falsifying the balances of deceit. And it is [further] written in Scripture, The Lord hath sworn by the pride of Jacob: Surely I will never forget any of their work.

5. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף צ עמוד ב

אוצרי פירות - שקונין בשוק לאצור למכור ביוקר וגורמין שמתייקר השער ואיכא הפסד עניים...
Those who hoard fruit: they buy it in the market to hoard them, the sell them at expensive prices, and cause the price to go up and caused the poor to lose...

6. רמב"ם הלכות גניבה פרק ח הלכה ב

חייבין בית דין להעמיד שוטרים בכל מדינה ומדינה ובכל פלך ופלך שיהיו מחזרין על החנויות ומצדקין את המאזנים ואת המדות ופוסקין את השערים... וכל מי שמפקיע את השער ומוכר ביוקר מכין אותו וכופין אותו ומוכר כשער השוק.
The courts are obligated to set up police in all provinces and all counties, to go to stores, check the weights and measures, and set the prices... and anyone who raises prices and sells at expensive prices, you beat him and force him to sell at the market price.

7. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף מ עמוד ב [ענין בסמ"ע שמבסס שיטתו על זה]

והאמר שמואל: המשתכר אל ישתכר יותר על שתות! - איכא גולפי ושמריא. - אי הכי נפיש ליה טפי משתות! - איכא טרחיה, ודמי ברזנייתא.

But Samuel said: He who profits must not profit more than a sixth? — There are the barrels and the lees. If so, it exceeds one sixth. — There is his trouble, and the cost of the crier.

8. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צ עמוד ב

תניא נמי הכי: אין אוצרין פירות דברים שיש בהן חיי נפש, כגון יינות שמנים וסלתות, אבל תבלין כמון ופלפלין - מותר; במה דברים אמורים - בלוקח מן השוק, אבל במכניס משלו - מותר.

The same has also been taught [elsewhere]: Fruit [and] things which are life's necessities as, for instance, wines, oils and the various kinds of flour, must not be hoarded; but spices, cumin and pepper may. The prohibitions mentioned apply [only] to one buying from the market, but [in the case of him] who brings in [for storage] of his own, [this is] permitted.

9. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א (שו"ע חו"מ רלא: כב מביא מח' כמי לפסוק)

ת"ר: אין משתכרים בארץ ישראל בדברים שיש בהן חיי נפש, כגון יינות, שמנים וסלתות. אמרו עליו על ר' אלעזר בן עזריה, שהיה משתכר בין ושמן.... ת"ר: אין משתכרין פעמים בביצים. אמר מרי בר מרי: פליגי בה רב ושמואל, חד אמר: על חד תרי, וחד אמר: תגר לתגרא.

Our Rabbis taught: In Israel it is not permitted to make a profit [as middleman] in things which are life's necessities, such as wines, oils and flours. It has been said about R. Eleazar b. Azariah that he used to make a profit in wine and oil... Our Rabbis taught: It is not permitted to make a profit in eggs twice. [As to the meaning of 'twice'], Mari b. Mari said: Rav and Samuel are in dispute. One says: Two for one. And the other says: [Selling] by a dealer to a dealer.

10. רמב"ם הלכות מכירה פרק יד

הלכה א: כבר ביארנו שהנושא ונותן באמונה ואמר כך וכך אני משתכר אין לו הוניה, ואפילו אמר זה לקחתי בסלע ובעשר אני מוכר מותר, אבל בית דין חייבין לפסוק השערים ולהעמיד שוטרין לכך, ולא יהיה כל אחד ואחד משתכר כל מה שירצה אלא שתות בלבד יפסקו להם בשכרם, ולא ישתכר המוכר יתר על שתות.

הלכה ב: במה דברים אמורים בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות, אבל העיקרין כגון הקושט והלבונה וכיוצא בהן אין פוסקין להם שער אלא ישתכר כל מה שירצה.

We have already explained that if a person buys and sells in a faithful manner, saying "This is the extent of profit that I am making," the laws of overcharging do not apply. Even if he says: "I purchased the article for a sela, and I am selling it for ten," this is permitted. Nevertheless, the court is obligated to regulate prices and appoint officers of the law, so that people at large will not be able to reap whatever profit they desire. Instead, the court should regulate that a person should earn only a profit of a sixth. A seller should not profit more than a sixth of his investment. When does the above apply? With regard to articles on which our lives depend - e.g., wine, oil and fine flour. With regard to herbs - e.g., costus, frankincense, and the like - by contrast, a set limit is not established by the court. The seller may take any measure of profit he desires.

11. כסף משנה הלכות מכירה פרק יד הלכה ב

כתב [המגיד משנה]... נראה מדבריו דביצים לאו בכלל דברים שיש בהם חיי נפש הם. ואין דבריו נראים כלל שדבר פשוט הוא דביצים יותר חיי נפש הם מהשמנים ולא עוד אלא דמשמע שכל שהוא מאכל בכלל דברים שיש בהם חיי נפש [Magid Mishna] writes that it seems from [Rambam's] words that eggs are not included in "articles which our lives depend on." His words do not seem correct at all, as it is obvious that eggs are more "articles which lives depend on" than oil. Furthermore, it sounds like all food is included in "articles which lives depend on."

12. סמ"ע על שולחן ערוך חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רלא סעיף ב

דין זה נחלק לג' ענינים להרמב"ם... והוא, דבעיקר אוכל נפש הדומה ליינות ושמנים וסלתות יכול להשתכר עד שתות ולא יותר, ובדברים שאין בהן אוכל נפש כלל כגון הקושט והלבונה יכול להשתכר כל מה שירצה אפילו כפלי כפלים מהקרן, ובדבר שיש בו ממכשירי אוכל נפש כגון כמון ותבלין והדומה להן מותר להרויחן עד הכפל ולא יותר.

This law is divided into 3 categories for Rambam: (1) Articles which life depends on and the like, such as wine, old, and flour – you can profit up to 1/6 and no more. (2) Articles which are not food at all – such as cosmetics and incense, you can profit as much as you want, even many times the principle. (3) Things which are necessary for food, such as cumin, other spices, and the like, it is permitted to benefit up until 1/6.